

Орфографія (від гр. orthos – *прямий, правильний, рівний* і grapho - *пишу*) – розділ мовознавчої науки, у якому встановлюється система правил передачі звукової мови (слів і їхніх форм) на письмі

ПРАВОПИС ПРЕФІКСІВ

Префікси	Уживання
с-	перед к, п, т, ф, х (с афе « П та х »): <i>скопати, спекти, стоптати, сфотографувати, схибити</i>
з-	перед усіма іншими приголосними (крім к, п, т, ф, х): <i>зчистити, зшити, зціпити</i>
-зі	перед сполученням приголосних (у тому числі перед сполученням губного та [й]): <i>зігріти, зів'янути, зіщулитися</i>
роз-, без-, воз-, через-	завжди з літерою з : <i>розкрити, безхмарний, розлюбити, черезплічник</i>
від-, над-, об-, під-, між- тощо	кінцевий дзвінкий приголосний не змінюється перед наступним глухим: <i>відкриття, надходження, обхід</i>
пере-, перед-, (пред-)	Завжди з літерою е : <i>переїзд, передмістя, предтеча</i>
пре-	- Виражає найвищий ступінь вияву ознаки (можна замінити словом <i>дуже</i>): <i>предивний, преславний, премудрий</i> - У словах, які треба запам'ятати: <i>презирливий, презирство, превелебний, пренепорочний, преподобний, преосвященний, престол</i> і похідних
при-	у словах, що означають: - Наближення, приєднання (<i>прибігти, приміський, пришити</i>); - Неповноту, частковість дії (<i>прикрити, присолити</i>); - Результат дії (<i>придумати, приборкати</i>)
прі-	у словах прізвище, прізвисько, прірва і похідних

ЗАУВАЖТЕ!

1. Треба розрізняти слова: *прикрашений – прекрасний, прибілити – пребілий* і под..
2. Не треба плутати слова з префіксами **пре-, при-** зі словами іншомовного походження, у яких **пре-, при-** не є префіксами: *президент, прем'єра, призери, примітив* і под..

Наголос – виділення силою голосу певного складу в слові. Здебільшого слово має один наголос. В українській мові наголос *рухомий* (може переміщуватися зі зміною слова чи його форми : кобза́р – кобза́рі), *вільний* (наголошеними можуть бути різні за порядком склади, на відміну, наприклад, від мов, які мають сталий наголошений склад (чеська – перший, польська – передостанній, французька – останній) дёрево, знання́, саді́вник).

Деякі слова мають подвійний наголос: алфа́віт, весня́ний, за́вжди, ма́буть, по́милка, прòстий, та́кож, п'ятипо́верховий, переко́типо́ле.

В українській мові є чимало слів, у яких мовці дуже часто припускаються помилки у наголошуванні. Щоб краще запам'ятати такі складні випадки, можна згрупувати їх у кілька блоків.

За аналогією наголошуються слова в рядах : метр – міліме́тр, кіломе́тр; двана́дцять – одина́дцять, чотирна́дцять; порта́л – кварта́л; моноло́г – діало́г, катало́г; хло́пець – мо́вець (хло́пці – мо́вці); розві́дник – дові́дник; се́ло - русло́; снігопа́д – листопа́д; засла́ння – вида́ння, визна́ння; сти́льний – ці́нний; квасо́лина – гороши́на; чисти́й – урочи́стий.

Легше слово допомагає запам'ятати важче слово: агроно́м – агроно́мія, гастроно́м – гастроно́мія, вче́ний – вче́ння, інжене́р – інжене́рія, ба́тько – ба́тьківський, бо́ятися – бо́язнь, ва́жити – ва́ги, ви́тратив – ви́трати, зна́к – озна́ка, ві́рш – ві́рші, гурто́м – гурто́житок, гу́сінь – гу́сениця, добу́ти – добу́ток, мно́жити – мно́жник, зру́чно – зру́чний, су́хо – засу́ха, пі́зно – допі́зна.

Однотипними щодо наголошування є слова: одноразо́вий – багаторазо́вий, кількаразо́вий; калігра́фія – кінематогра́фія, флюорогра́фія (але: полігра́фія); газопрові́д – водопрові́д, трубопрові́д (але: електропрові́д); право́писний – літо́писний, машино́писний.

Дієслівний наголос залишається в похідному іменнику: завда́ти – завда́ння, запита́ти – запита́ння, зібра́ти – зібра́ння, навча́ти – навча́ння, обра́ти – обра́ння, поєдна́ти – поєдна́ння.

У багатьох словах наголошеними є склад –ко-, префікс за-, другий склад у префіксі пере- : абетко́вий, зірко́вий, книжко́вий, сороко́вий, шовко́вий, ярмарко́вий; за́гадка, за́кладка (у книзі), за́клепка, за́мазка, за́чіпка, за́куток; пере́біг, пере́кис, пере́пустка, пере́пічка.

Запам'ятаймо прикметники, що мають наголошене закінчення: новий, старий, мілкий, липкий, меткий, тонкий, вузький, низький, терпкий, їдкий, чіткий, жаркий, жорсткий, товстий, черствий, фаховий, цеховий, черговий, маршовий, житловий, торф'яний, листяний, перехідний, чарівний.

ПЕРЕЛІК СЛІВ З НОРМАТИВНИМ НАГОЛОСОМ

А

аґронòмiя
алфàвiт
àркушик
асиметрiя

Б

багаторазòвий
безпринципний
бèшкет
блàговiсть
близький
болотистий
борòдавкa
босòнiж
боязнь
бурштиновий
бюлетèнь

В

вàги (*у множині*)
вантажiвка
весняний
вигода (*користь*)
вигòда
(зручність)
видàння
визвòльний
вимòга
випадок
виразний
ви́сити
витрата
вишйваний
вiдвезти
вiдвести
вiдгомiн
вiднести
вiдомiсть
(список)
вiдòмiсть (*дані, повідомлення, популярність*)
вiрші
вiршовий
вiтчйм

Г

гальмò, гальма
глядàч
горошина
граблi
гуртòжиток

Д

данйна
дàно
децимèтр
дèщиця
де-юре

джерелò
дiвлячись
дичàвiти
дiалòг
добовий
добуток
довезти
довести
довiдник
догмат
донести
дòнька
дочка
дрòва

Е

експèрт

Є

єретик

Ж

жалюзi

З

завдàння
завезти
завести
зàвжди
завчасу
зàгадка
заiржàвiлий
заiржàвiти
закiнчити
зàкладка
(у книжцi)
зàкрутка
залишити
замiжня
занести
зàпонка
заробiток
зàставка
зàстiбка
застòпорити
звйсока
здàлека
зiбрàння
зобразити
зòзла
зрàння
зрúчний
зубòжiння

І

iндустрiя

К

ка́мбала
каталòг

квартàл
кишка
кiломèтр
кiнчити
кòлесо
кòлія
кòпчений
(*дiєприкм.*)
копчєний
(*прикметник*)
корисний
кòсий
котрий
крицєвий
крòти
кропивà
кулiнàрiя
кúрятина

Л

лàте
листопад
лiтòпис
лю́стро

М

мàбу́ть
магістєрський
(*про вчений ступiнь*)
мàркетинг
мерєжа
металúргiя
мiлiмèтр

Н

навчàння
нанести
напiй
наскрiзний
на́чинка
ненàвидiти
ненàвисний
ненàвисть
нести
нiздря
новий

О

оби́янка
обрàння
обрúч (*iменник*)
оди́на́дцять
одноразòвий
озна́ка
òлень
оптòвий
осетèр
отàман
òцет

П

павiч
партèр
пєкарський
перевезти
перевести
перєкис
переля́к
перенести
перєпад
перєпис
пiалà
пiдданий
(*дiєприкм.*)
пiддàний (*iм., iстота*)
пiдлiтковий
пiзнàння
пiтний
пiцєрiя
пòдруга
пòзначка
пòмилка
пòмiщик
пòмòвчати
поня́ття
порядкòвий
посерєдинi
привезти
привести
приморозок
принести
при́чип
прòдiл
промiжок
псевдонiм

Р

рàзом
рємiнь (*пояс*)
рєшето
ринковий
рiвнина
роздрiбний
рòзпiрка
рукòпис
руслò

С

сантимèтр
свєрдло
серєдина
сєча
симетрiя
сiльськогоспо-
дàрський
сiмдеся́т
слина
соломiнка
стàтуя

СЛОВЕСНІ ФОРМУЛИ

Буде **г**оже **Г**едзю у **дж**азі – приголосні дзвінкі звуки (**м, в, н, л, р**)

Усе це **к**а**ф**е «**П**та**х** і **ч**а**ш**а» - приголосні глухі звуки

Мав**п**а **Б**у**ф** – губні звуки

Щ(**шч**)е ї**ждж**у – шиплячі звуки

Де **т**и **з**’ї**с**и **ц**і **л**и**н**и **р** **дз** – м’які приголосні звуки

Не бувають м’якими, а лише **пом’якшеними** такі приголосні звуки:

1. Губні – [б], [п], [в], [м], [ф]
2. Шиплячі – [ж], [ч], [ш], [дж]
3. Задньоязикові – [г], [к], [х]
4. Гортанний – [ґ]